

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права
та інформаційних технологій
Кафедра менеджменту ім. І. А. Маркіної

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»

на тему **«Система управління витратами аграрного підприємства»**

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Менеджмент підприємства
спеціальності 073 Менеджмент
ступеня вищої освіти бакалавр
групи 2
денної форми здобуття освіти
Бохоня В. О.
Керівник: Баган Н. В.
Рецензент: Дорофєєв О. В.

Полтава 2026 рік

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій
Кафедра менеджменту ім. І. А. Маркіної

Освітня програма Менеджмент підприємства
Спеціальність 073 Менеджмент
Рівень вищої освіти бакалаврський

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
Тетяна ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА
«08» грудня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Бохоні Валерії Олександрівни

1. Тема роботи «Система управління витратами аграрного підприємства», керівник роботи доктор філософії з економіки, доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної Баган Н. В.
Затверджено засіданням кафедри протокол № 18 від «08» грудня 2025 р.
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи «01» червня 2026 р.
3. Вихідні дані до роботи:
 - звітність організації за 2023-2025 рр.
 - інші інформаційні дані:
 - нормативно–довідкова література,
 - літературні джерела,
 - Інтернет–джерела,
 - власні спостереження автора
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Розділ 1. Теоретичні основи системи управління витратами аграрного підприємства
Розділ 2. Аналіз системи управління витратами аграрного підприємства
Розділ 3. Напрями удосконалення системи управління витратами аграрного підприємства
5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження.

6. Дата видачі завдання: «08» грудня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи	08.12.2025	виконано
2	Складання та погодження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	09.12.2025-12.12.2025	виконано
3	Опрацювання джерел інформації	15.12.2025-19.01.2026	виконано
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	22.12.2025-23.02.2026	виконано
5	Виконання теоретичного розділу роботи	22.12.2025-16.02.2026	виконано
6	Виконання дослідницько-аналітичного розділу роботи	17.02.2026-13.04.2026	виконано
7	Виконання проектно-рекомендаційного розділу роботи	14.04.2026-08.05.2026	виконано
8	Оформлення тексту роботи та перевірка на наявність текстових запозичень	11.05.2026-27.05.2026	виконано
9	Попередній захист роботи на кафедрі	01.06.2026	виконано
10	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	02.06.2026-11.06.2026	виконано
11	Нормоконтроль	12.06.2026	виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи	16.06.2026-19.06.2026	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Валерія БОХОНЯ

Керівник роботи

(підпис)

Надія БАГАН

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	8
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	18
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	18
2.2. Оцінка ефективності системи управління витратами аграрного підприємства.....	23
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	31
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	47

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання ефективно управління витратами є одним із ключових чинників забезпечення стабільного функціонування та конкурентоспроможності аграрних підприємств. Сільське господарство характеризується високим рівнем залежності від природно-кліматичних умов, сезонністю виробництва, значною матеріаломісткістю та нестабільністю ринкового середовища, що суттєво впливає на рівень витрат й фінансові результати діяльності підприємств. Особливої актуальності проблема управління витратами набуває в умовах економічної нестабільності, інфляційних процесів, зростання цін на паливно-мастильні матеріали, добрива, енергоресурси та інші виробничі ресурси. За таких умов аграрні підприємства потребують впровадження ефективної системи управління витратами, яка дозволить раціонально використовувати ресурси, знижувати собівартість продукції, підвищувати прибутковість та забезпечувати стійкий розвиток підприємства.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дане дослідження виконане згідно плану науково-дослідних робіт кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної за темою: ««Стратегічний менеджмент безпекового розвитку інноваційно орієнтованої агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки» (номер державної реєстрації 0122U201560, 2022–2027 рр.); «Інституційно-адаптивні механізми розвитку менеджменту підприємств та їх об'єднань в умовах цифрової трансформації та інвестиційно-ресурсних асиметрій» (державний реєстраційний номер 0126U000256, 2026–2030 рр.); «Розвиток кадрового потенціалу та компетентнісних моделей управління як чинник інноваційного розвитку підприємств, організацій, установ» (державний реєстраційний номер 0126U000388, 2026–2030 рр.)

Мета та завдання роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних засад й практичних аспектів системи управління

витратами аграрного підприємства, оцінка ефективності управління витратами та розробка напрямів її удосконалення з метою підвищення ефективності діяльності підприємства, зниження собівартості продукції та забезпечення конкурентоспроможності в сучасних умовах господарювання.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи – є процес управління витратами аграрного підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування й функціонування системи управління витратами аграрного підприємства.

Методи досліджень. У кваліфікаційній роботі було використано такі методи: монографічний (вивчення теоретичних основ управління витратами підприємства); аналізу та синтезу (оцінка системи управління витратами аграрного підприємства); економіко-статистичний (аналіз показників діяльності підприємства); порівняльний (зіставлення показників у динаміці); графічний (наочне відображення результатів дослідження); розрахунково-конструктивний (обґрунтування запропонованих заходів щодо удосконалення системи управління витратами); абстрактно-логічний (формування висновків та узагальнення результатів дослідження).

Інформаційна база. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися форми бухгалтерської та статистичної звітності підприємства, нормативно-правові акти, літературні джерела, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених за темою дослідження, матеріали періодичних видань, інформаційні ресурси мережі Інтернет, а також особисті спостереження автора.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає у розробці практичних рекомендацій та заходів щодо удосконалення системи управління витратами аграрного підприємства, які спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсів, зниження собівартості продукції, покращення фінансових результатів діяльності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах господарювання.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження за темою кваліфікаційної роботи були представлені на X Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент ХХІ століття: глобалізаційні виклики». (м. Полтава, ПДАУ, 23 квітня 2026 року).

По темі кваліфікаційної роботи здобувачем вищої освіти були опубліковані 2 тези: «Управління витратами підприємства через ефективну систему мотивації персоналу» та «Менеджмент витрат як інструмент підвищення ефективності аграрного виробництва» в яких знайшли відображення теоретичні принципи і результати роботи.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 42 сторінках друкованого тексту. Робота містить 15 таблиць, 10 рисунків, 2 додатків. Список використаних джерел налічує 37 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання більшість підприємств стикаються з необхідністю підвищення економічної ефективності своєї діяльності, що передбачає зростання співвідношення між отриманими фінансово-економічними результатами та здійсненими витратами. Оскільки рівень витрат істотно впливає на ефективність функціонування підприємства, управління ними набуває вирішального значення у процесі забезпечення стабільного розвитку та підвищення результативності діяльності [15].

Витрати становлять одну з ключових складових діяльності будь-якого підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на фінансові результати, рівень конкурентоспроможності та здатність підприємства функціонувати в умовах ринку. Саме тому ефективне управління витратами виступає важливою передумовою успішної та стабільної діяльності підприємства [30].

Однією з ключових функцій економічного механізму підприємства є процес управління витратами, який на рівні суб'єкта господарювання поєднує елементи операційного (виробничого) та фінансового менеджменту з метою оптимізації витрат й забезпечення максимізації прибутку [4, с. 17].

Управління витратами являє собою процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями виникнення та носіями, що здійснюється за умов постійного контролю їх рівня та стимулювання до скорочення. Основною метою управління витратами є зниження або оптимізація витрат на одиницю продукції, підвищення рентабельності діяльності підприємства, забезпечення оптимального співвідношення між витратами та доходами, а також удосконалення структури витрат й зменшення ризиків господарської діяльності.

Формування впорядкованої структури витрат підприємства потребує

здійснення їх економічно обґрунтованої класифікації за певними ознаками. Такий підхід передбачає групування та узагальнення витрат з метою подання інформації у формі, зручній для управління, планування й аналізу. Класифікація витрат є необхідною для організації економічної діяльності підприємства, визначення собівартості продукції та формування цін, а також для здійснення нормування, контролю й оцінювання витрат [21, с. 99].

Дослідженню класифікаційних ознак витрат підприємства приділили свою увагу багато вітчизняних науковців. Розглянемо на рис. 1.1 узагальнену схему класифікації витрат аграрного підприємства.

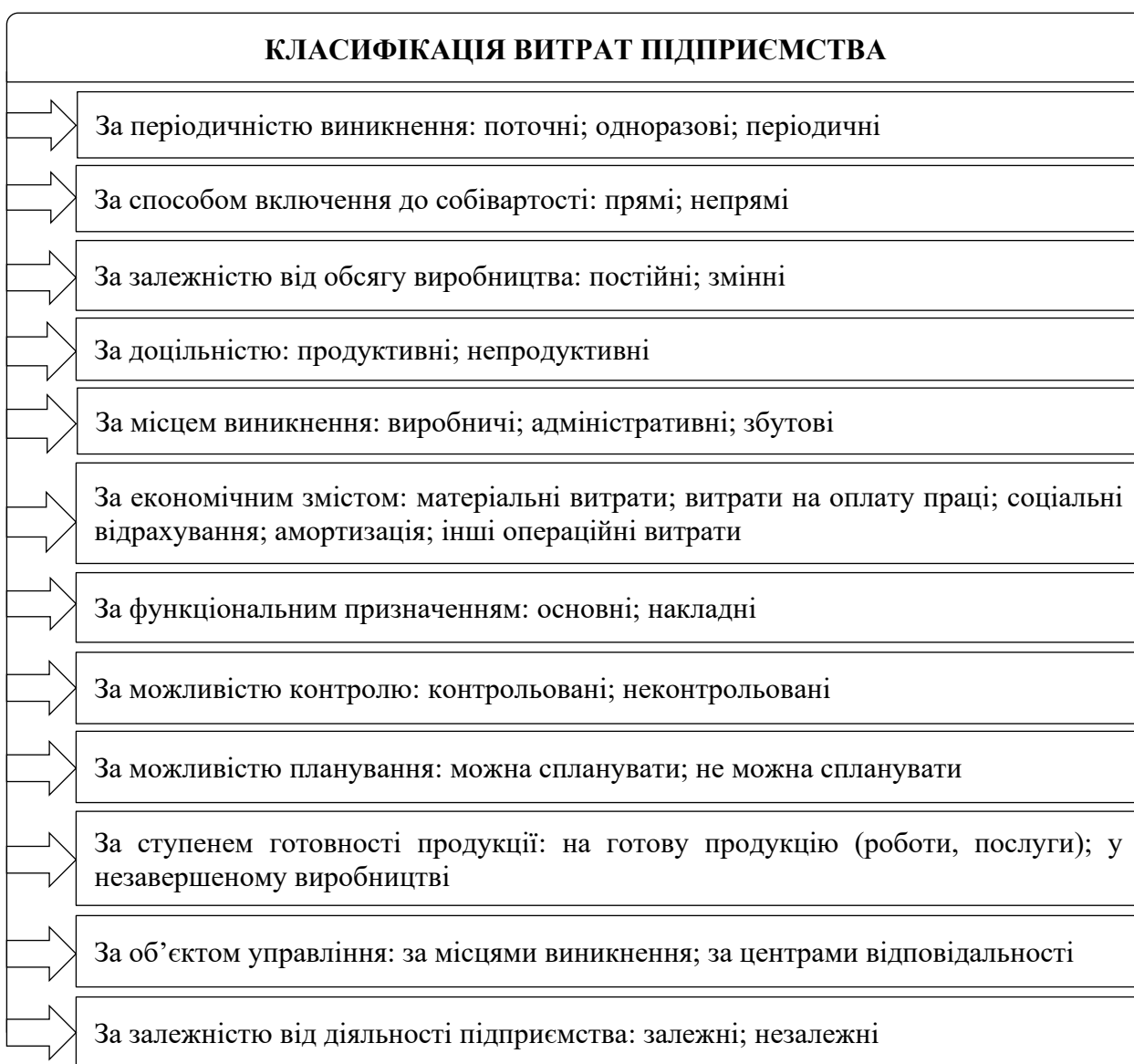

Рис. 1.1. Класифікація витрат підприємства [розроблено на основі 8; 17; 21, с. 100; 23, с. 44-46]

Зображена на рис. 1.1 класифікація витрат комплексно охоплює всі напрями діяльності підприємства та узагальнює основні види витрат, що дає змогу систематизувати їх відповідно до особливостей виробничої, фінансової, інвестиційної та збутової діяльності підприємства, що сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами. Крім того, структурований розподіл витрат забезпечує можливість більш детального аналізу собівартості продукції, визначення джерел формування витрат та виявлення резервів їх скорочення. Для підприємств агропромислового комплексу це має особливе значення, оскільки їх діяльність характеризується сезонністю виробництва, залежністю від природно-кліматичних умов, значною матеріаломісткістю та високим рівнем виробничих ризиків. Саме тому класифікація витрат виступає важливим інструментом планування, контролю та прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Управління витратами є складним і багатоаспектним процесом, який спрямований на забезпечення високих економічних результатів діяльності підприємства завдяки ефективному здійсненню управлінських функцій. Воно відображає взаємозв'язок економічних та управлінських аспектів діяльності підприємства, поєднуючи елементи операційного і фінансового менеджменту з метою оптимізації витрат, підвищення прибутковості та зростання добробуту власників підприємства [31, с. 97].

Управління витратами нерозривно пов'язане з процесом бюджетування, який передбачає формування на підприємстві системи планування, контролю та аналізу витрат й фінансових ресурсів. Система управління витратами охоплює широкий спектр завдань: від визначення нормативів та розроблення бюджетів витрат до їх доведення до окремих структурних підрозділів підприємства, а також організації обліку за місцями виникнення витрат й центрами відповідальності [14, с. 55].

Розглянемо на рис. 1.2 основні завдання системи управління витратами підприємства.

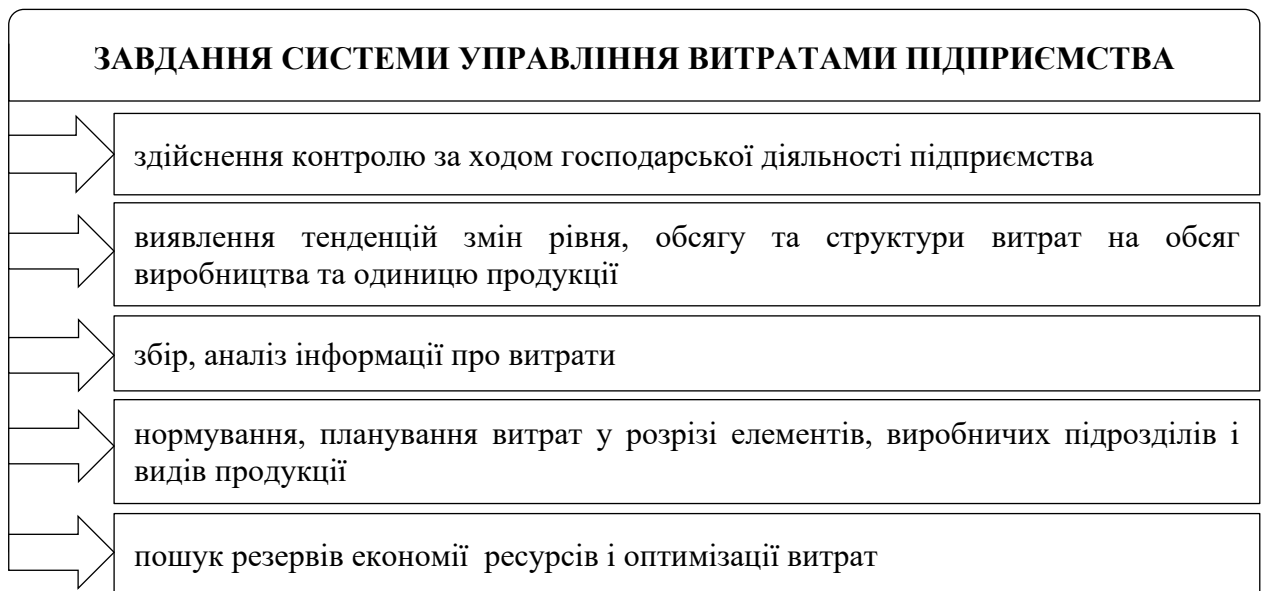

Рис. 1.2. Завдання системи управління витратами підприємства
[узагальнено за допомогою 4, с. 18; 35]

Як бачимо з рис. 1.2, система управління витратами підприємства охоплює комплекс взаємопов'язаних завдань, спрямованих на контроль, аналіз, планування та оптимізацію витрат а її ефективне функціонування забезпечує раціональне використання ресурсів, виявлення резервів економії та підвищення результативності господарської діяльності підприємства.

Організація щоденної діяльності підприємства та ухвалення фінансових рішень повинні базуватися на глибокому розумінні джерел й умов формування витрат, а також оцінюванні їх впливу на результати господарської діяльності та фінансові показники підприємства. Система управління витратами охоплює сукупність заходів, спрямованих на їх оптимізацію, тобто скорочення до такого рівня, який забезпечує ефективне функціонування підприємства без погіршення якості продукції чи послуг. У зв'язку з цим основними завданнями системи управління витратами є зниження їх загального обсягу та витрат за окремими напрямками діяльності, а також забезпечення раціонального розподілу витрат у часі й між структурними підрозділами підприємства [20, с. 141].

Розглянемо узагальнену схему системи управління витратами підприємства на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Система управління витратами підприємства [узагальнено за допомогою 2, с. 45; 12, с. 15]

Отже, як бачимо відображена на рис. 1.3 система є комплексним механізмом, що поєднує управлінський та стратегічний облік, контролінг, а також основні функції управління, зокрема прогнозування, планування, облік, аналіз й стимулювання зниження витрат. Її ефективна реалізація сприяє раціональному формуванню витрат, підвищенню результативності діяльності підприємства та забезпеченню його стабільного розвитку.

Управління витратами спрямоване не на їх просте скорочення, що може негативно позначитися на обсягах виробництва, а на забезпечення більш раціонального використання ресурсів підприємства, їх економії та отримання максимальної віддачі на всіх стадіях виробничого процесу. Ефективне управління витратами є важливою складовою загальної системи управління підприємством, оскільки саме від його рівня значною мірою

залежать фінансові результати діяльності, темпи розширеного відтворення, а також фінансовий стан і стійкість підприємства [36].

Ефективне управління витратами не є сталим чи незмінним явищем, а являє собою безперервний та динамічний процес, який потребує постійного аналізу, адаптації та вдосконалення. Для забезпечення раціонального використання ресурсів підприємство повинно застосовувати поєднання різних підходів та методів управління витратами, враховуючи власні особливості діяльності, стратегічні цілі та зміни ринкового середовища.

Розглянемо на рис. 1.4 принципи системи управління витратами.

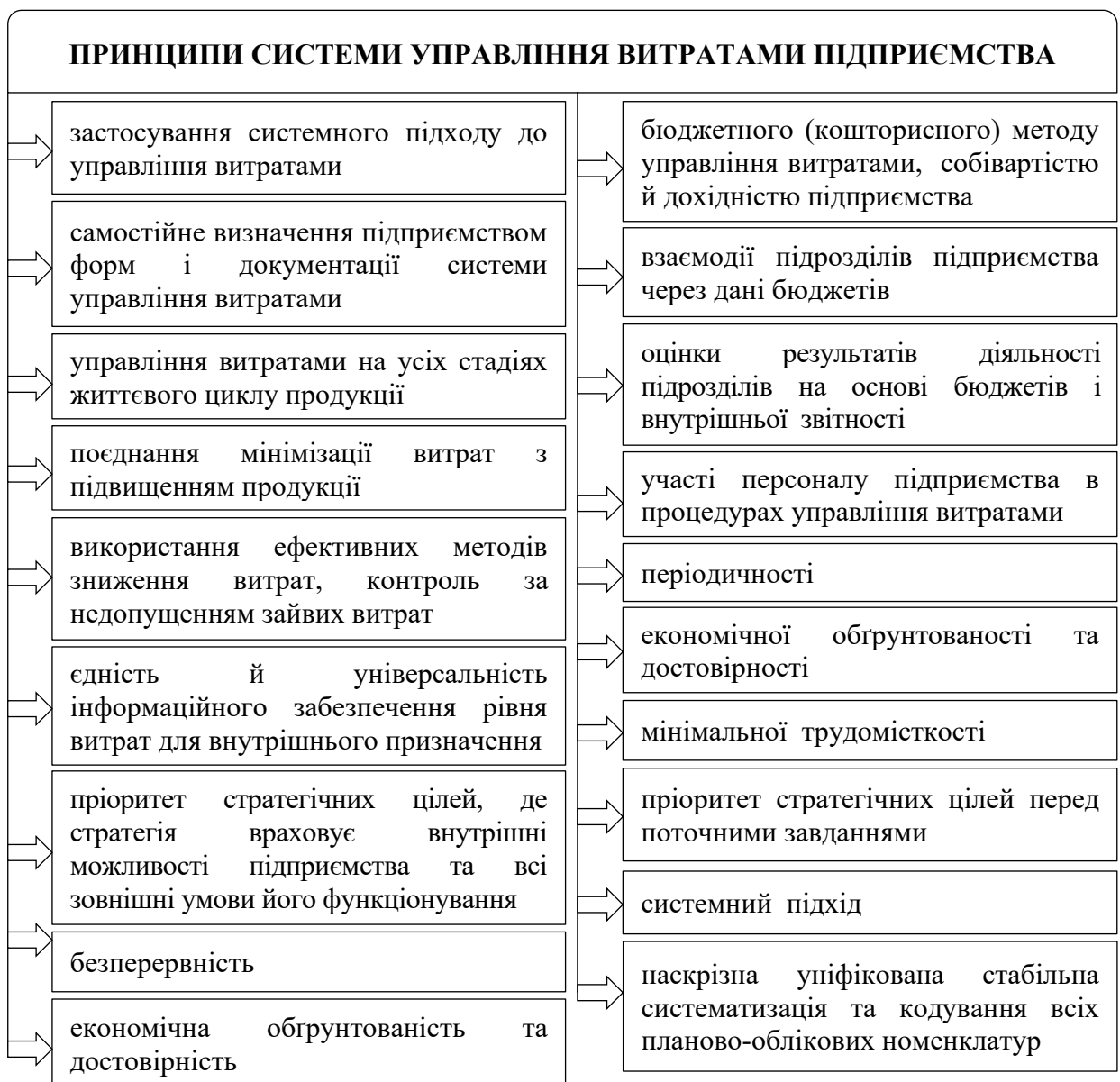

Рис. 1.4. Принципи ефективної системи управління витратами підприємства [узагальнено за допомогою 35; 36, с. 163; 37, с. 309]

Як бачимо принципи з рис. 1.4, можуть слугувати основою для формування системи управління витратами та визначати її загальну спрямованість. Водночас їх практичне застосування на кожному підприємстві повинно здійснюватися з урахуванням специфіки господарської діяльності, організаційної структури, масштабів виробництва, ресурсного забезпечення та особливостей зовнішнього середовища. Ефективність реалізації принципів управління витратами значною мірою залежить від рівня розвитку системи менеджменту, інформаційного забезпечення, кваліфікації персоналу та стратегічних цілей підприємства. Саме тому, універсального підходу до управління витратами не існує, а система повинна бути гнучкою та адаптованою до конкретних економічних й організаційних умов функціонування підприємства.

У сучасних умовах постійного зростання цін й тарифів на всі види ресурсів особливого значення набуває раціональне та економічно обґрунтоване управління витратами на кожному етапі виробничого процесу. Саме ефективне ставлення до формування та використання витрат є важливою передумовою підвищення економічної ефективності діяльності підприємства.

Система управління витратами передбачає реалізацію комплексу взаємопов'язаних заходів, серед яких важливе місце займають планування, аналіз й контроль витрат, а також застосування сучасних інформаційних технологій для обробки та оцінювання даних. Принципова модель процесу управління витратами охоплює всі зазначені етапи та поєднує основні елементи управління, спрямовані на забезпечення обліку витрат, виявлення резервів економії ресурсів й підвищення результативності діяльності підприємства в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища [16].

Розглянемо на рис. 1.5 основні етапи управління витратами підприємства.

Рис. 1.5. Етапи управління витратами аграрного підприємства [узагальнено за допомогою 17; 29; 33]

Як бачимо з рис. 1.5 система управління витратами являє собою складний багаторівневий процес, що охоплює облік, аналіз, планування та контроль витрат за окремими їх видами, а також оцінювання їх впливу на результати діяльності підприємства. Також вона передбачає розроблення заходів щодо раціонального використання ресурсів й створення ефективної системи мотивації працівників, спрямованої на оптимізацію витрат. Запровадження системи управління витратами на підприємстві насамперед сприяє мінімізації ризику перевитрат завдяки комплексному та детальному плануванню діяльності всіх його підсистем.

Ефективне управління витратами підприємства залежить від балансу між внутрішніми (керованими) та зовнішніми (некерованими) факторами. Їх розуміння дозволяє оперативно адаптуватися до ринкових умов та оптимізувати ресурси.

Розглянемо на рис. 1.6 основні фактори впливу на процеси управління витратами підприємства.

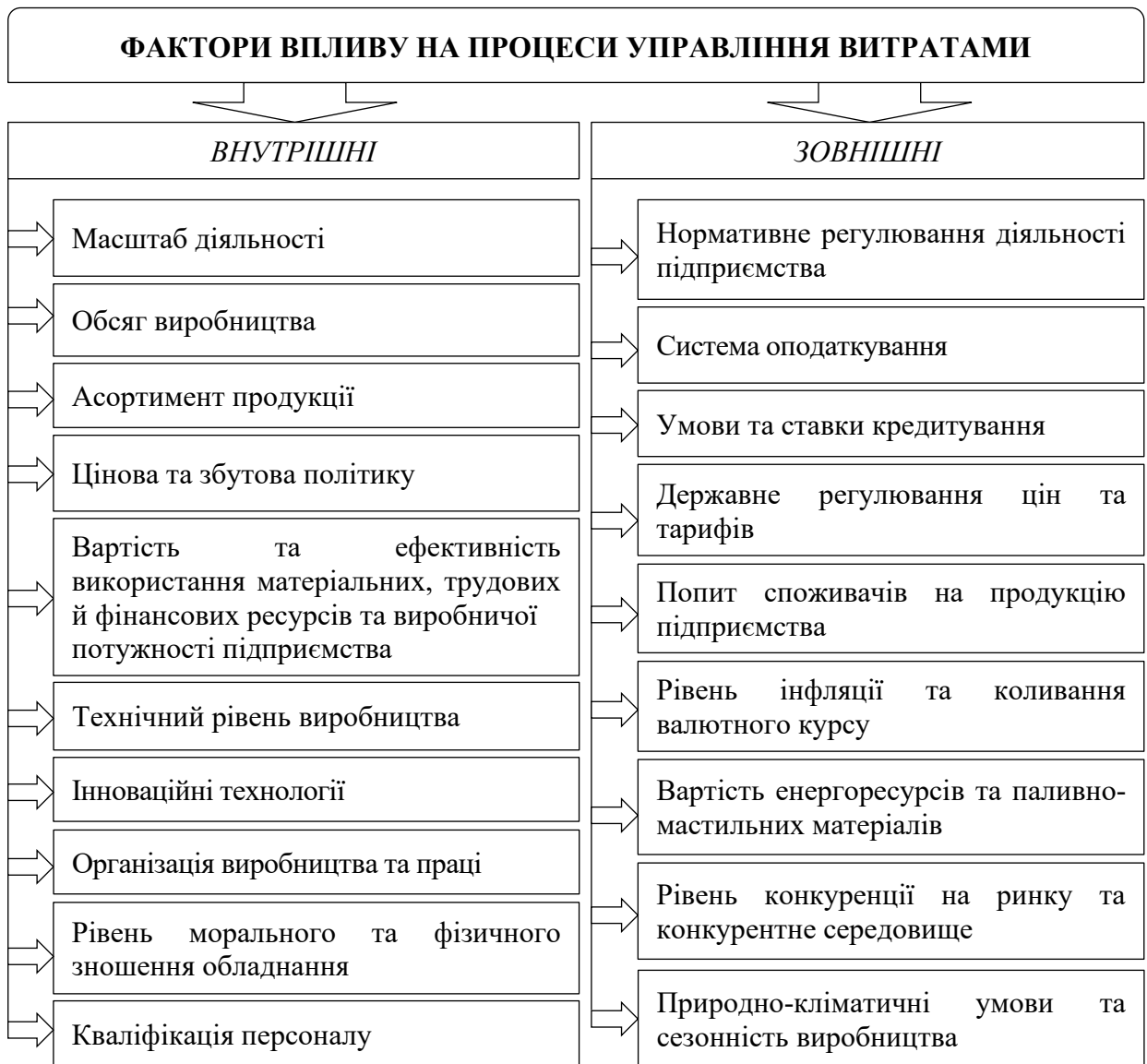

Рис. 1.6. Внутрішні та зовнішні фактори впливу на процеси управління витратами підприємства [узагальнено за допомогою 4, с. 19]

Отже, як бачимо з рис. 1.6 внутрішні фактори формуються безпосередньо всередині підприємства, тому керівництво може впливати на них, змінювати їх або адаптувати під свої потреби, а відповідно зовнішні фактори диктуються ринком та середовищем, у якому функціонує бізнес, підприємство не може їх змінити, але повинно оперативно на них реагувати.

Реалізація принципів та функцій управління витратами здійснюється за допомогою відповідних методів управління. Сукупність цих методів є досить

різноманітною за своїм змістом й сферою застосування. У теорії пізнання виокремлюють загальнонаукові (формалізація, аналіз, синтез, дедукція, індукція та абстрагування) та спеціальні (спостереження, експеримент і порівняння) методи дослідження які застосовуються в окремих галузях науки з урахуванням особливостей та специфіки об'єкта дослідження [7, с. 20].

Розглянемо на рис. 1.7 методи управління витратами підприємства.

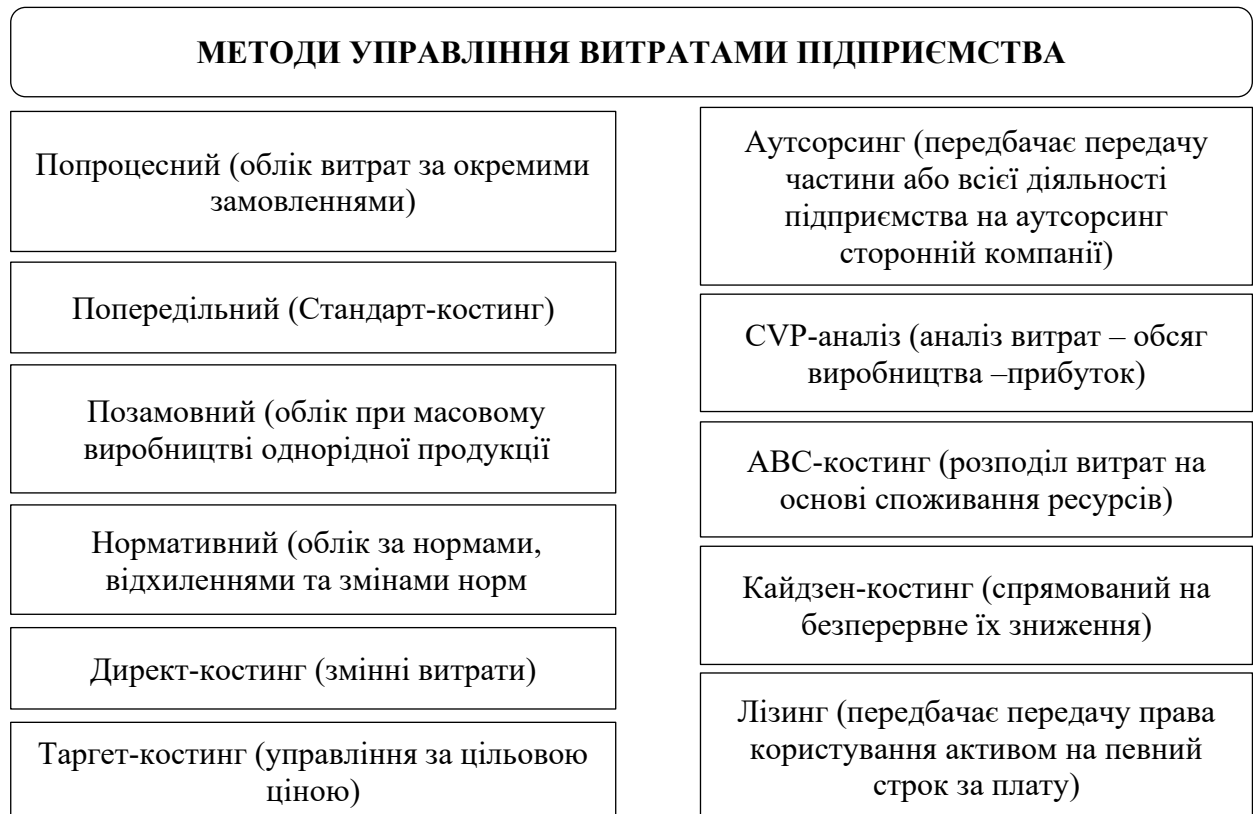

Рис. 1.7. Методи управління витратами підприємства [узагальнено за допомогою 4, с. 20; 5, с. 390; 7, с. 21; 10, с. 308; 15; 30; 33, с. 12]

Отже, загалом вибір методу управління витратами визначається низкою чинників, серед яких розмір підприємства, сфера його діяльності, фінансовий стан та стратегічні цілі розвитку. Універсального методу, який був би однаково ефективним для всіх підприємств, не існує, оскільки кожне з них функціонує в особливих економічних й організаційних умовах. Водночас незалежно від обраного підходу управління витратами повинно здійснюватися на постійній основі, потребуючи систематичного контролю, аналізу та вдосконалення з боку керівництва підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Управління витратами є важливою складовою ефективної діяльності аграрного підприємства. В умовах постійних економічних змін, посилення конкурентної боротьби та стрімкого розвитку цифрових технологій особливого значення набуває формування дієвої системи управління витратами. Для аграрних підприємств важливо мати обґрунтовану стратегію та сучасні практичні інструменти, які забезпечують раціональне використання ресурсів, оптимізацію витрат й підвищення результативності господарської діяльності [3].

У сучасних умовах ринкової економіки особливого значення набуває формування та ефективне використання трудових ресурсів підприємства. Очевидно, що найбільш успішними та конкурентоспроможними будуть ті підприємства, які усвідомлюють важливість розвитку персоналу та впровадження дієвої системи управління людськими ресурсами. Саме від професійного рівня працівників значною мірою залежить результативність діяльності підприємства та його здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Важливою умовою створення ефективного трудового колективу є безперервний розвиток персоналу, зокрема підвищення рівня кваліфікації працівників. Кваліфікаційний рівень персоналу повинен відповідати сучасним вимогам виробництва та випереджати розвиток технологій і систем організації праці. Зі зростанням рівня економічного розвитку та ускладненням виробничих процесів підвищується потреба підприємств у висококваліфікованих трудових ресурсах, здатних забезпечувати ефективне функціонування та розвиток підприємства [28].

Проведемо оцінку ефективності працівників підприємства в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Динаміка середньооблікової чисельності та ефективності працівників,
зайнятих у сільськогосподарському виробництві підприємства,
2023-2025 рр.**

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. від 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне, %
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві, осіб	234	201	188	-46	80,34
у т. ч в рослинництві	185	173	160	-25	86,49
тваринництві	30	28	28	-2	93,33
Продуктивність праці, тис. грн/особу	1677,9	1028,8	808,7	-869,15	48,20

Аналізуючи дані відображені в табл. 2.1 помічаємо зниження загальної чисельності працівників на 46 осіб до показника 188 осіб у 2025 р., на 25 осіб зменшилася чисельність працівників галузі рослинництва та на 2 особи галузі тваринництва. Досить сильно знизився показник продуктивності праці на 869,15 тис. грн/особу до показника 808,7 тис. грн/особу.

Систематичний аналіз основних засобів дає можливість не лише визначити сучасний стан виробничого потенціалу підприємства, а й своєчасно виявити можливі ризики, пов'язані з фізичним та моральним зношенням обладнання, технологічною застарілістю та нераціональним використанням ресурсів. Оцінка ефективності використання основних засобів є основою для прийняття стратегічних управлінських рішень щодо інвестування, оновлення та модернізації матеріально-технічної бази підприємства, що у свою чергу, сприяє вдосконаленню виробничих процесів, підвищенню продуктивності праці та загальної ефективності діяльності підприємства [27].

Проведемо дослідження ефективності використання основних засобів у підприємстві (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка забезпеченості та ефективності використання основних засобів підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне, %
Наявність основних засобів - всього, тис. грн	39632	46957	53139	13507	134,08
Коефіцієнт придатності основних засобів, %	0,41	0,42	0,42	0,01	103,12
Фондоозброєність праці, тис. грн/особу	169,37	233,62	282,65	113,29	166,89
Фондомісткість, грн	0,10	0,23	0,35	0,25	346,24
Фондовіддача, грн	9,91	4,40	2,86	-7,05	28,88

Проведена оцінка показників у табл. 2.2, показала зростання розрахованих значень. У 2025 р. в порівнянні 2023 р. зросла наявність основних засобів на підприємстві та їх вартість становить 53139 тис. грн. Коефіцієнт придатності основних засобів має стабільну динаміку та протягом останніх трьох років його значення коливається в межах 0,42, отже 42 % вартості основних засобів ще придатні до використання, а решта 58 % уже зношені, тому підприємству терміново потрібно оновити своє матеріально-технічне забезпечення.

Для підвищення прибутковості підприємства важливого значення набуває ефективне управління оборотним капіталом. Співвідношення оборотних коштів, які знаходяться у сфері виробництва та у сфері обігу, відрізняється залежно від галузі економіки України, що зумовлено особливостями організації виробничого процесу, систем постачання та збуту продукції, а також формами здійснення розрахунків. Для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції необхідно підтримувати оптимальне співвідношення оборотних коштів між сферою виробництва та сферою обігу. Водночас підприємства прагнуть скоротити обсяг коштів у сфері обігу шляхом удосконалення системи постачання та застосування більш раціональних форм розрахунків [26].

Проведемо аналіз ефективності використання оборотного капіталу на підприємстві (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники забезпеченості та ефективності використання оборотного капіталу підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне, (+;-)	відносне, %
Середньорічна вартість оборотного капіталу, тис. грн	177165	199743	231102	53937	130,44
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	4,47	4,25	4,35	-0,12	97,29
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,08	1,11	0,82	-0,26	76,24
Матеріаломісткість, грн	3,92	1,28	1,02	-2,90	25,99
Матеріаловіддача, грн	0,25	0,78	0,98	0,73	384,77

Проведена в табл. 2.3 оцінка показників оборотності дозволяє зробити висновок, про зростання вартості оборотного капіталу до 231102 тис. грн у 2025 р. та зниження практично всіх інших досліджуваних показників. Отже, спостерігається поступова динаміка зниження коефіцієнтів оборотності оборотних й необоротних активів та матеріаломісткості протягом останніх трьох років, що може вказувати на зменшення ефективності використання ресурсів підприємства, уповільнення обороту капіталу та погіршення результативності господарської діяльності.

Виробничо-комерційна діяльність аграрного підприємства включає дві тісно пов'язані складові: виробничу та комерційну. Виробнича складова охоплює вирощування сільськогосподарської продукції, розвиток тваринництва та первинну переробку сировини, тоді як комерційна пов'язана з маркетинговою діяльністю, організацією збуту та логістичними процесами. Ефективність комерційної діяльності значною мірою залежить від виробничої структури підприємства. Зокрема, раціонально сформована виробнича структура та належним чином організована система маркетингу сприяють підвищенню конкурентоспроможності продукції й забезпечують

зростання загальної ефективності функціонування підприємства [18].

Проведемо аналіз виробничо-комерційної діяльності підприємства в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз виробничо-комерційної діяльності підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне (+;-)	відносне (%)
Виробництво валової продукції, тис. грн (у постійних цінах 2021 р.)	392627	206789	152044	-240583	38,72
Виручка від реалізації продукції і послуг , тис. грн	190746	221269	189709	-1037	99,46
Чистий прибуток, тис. грн	29592	48765	25696	-3896	86,83
Коефіцієнт автономії	0,93	0,96	0,96	0,02	102,54
Загальний коефіцієнт ліквідності, %	10,72	36,45	35,27	24,56	329,17
Рівень рентабельності, %	131,01	147,93	136,71	X	X
Норма прибутку, %	12,81	18,04	8,34	X	X

Проведений в табл. 2.4 аналіз виробничо-комерційної діяльності показав зниження практично всіх досліджуваних показників. На -240583 тис. грн знизився показник виробництва валової продукції, -1037 тис. грн виручки від реалізації, -3896 тис. грн чистого прибутку. Частково зріс рівень рентабельності, якщо порівнювати його з 2023 р., проте в порівнянні з 2024 р. значення показника знижується.

Отже, протягом 2023-2025 рр. в досліджуваному підприємстві спостерігається нестабільна динаміка розрахованих показників. Зокрема, знизилася чисельність працівників та становить 188 осіб. Зросла вартість основних засобів (53139 тис. грн) та оборотних активів (231102 тис. грн), проте на підприємстві досить низькі значення показників придатності основних засобів, що потребує терміново оновлення матеріально-технічного забезпечення шляхом закупівлі нової техніки. Досить показово виглядають результати виробничо-комерційної діяльності, оскільки значення показників знижуються, потрібно терміново шукати підвищення результативності діяльності, удосконалення системи управління ресурсами, оптимізації витрат

й впровадження сучасних підходів до організації виробництва та збуту продукції.

2.2. Оцінка ефективності системи управління витратами аграрного підприємства

В сучасних умовах однією з ключових передумов успішного функціонування підприємства на ринку є ефективне управління витратами. Рационально сформована система управління витратами дає змогу знизити собівартість продукції чи послуг, оптимізувати витрати на здійснення господарської діяльності та, на цій основі, підвищити фінансові результати підприємства. Крім того, така система створює передумови для забезпечення розширеного відтворення та сталого розвитку підприємства [35].

Спочатку проведемо аналіз платоспроможності досліджуваного підприємства та розглянемо результати в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка показників платоспроможності підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023	2024	2025	абсолютне, (+; -)	відносне, (%)
Коефіцієнт поточної ліквідності	10,72	36,45	35,27	24,56	329,17
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,21	4,20	4,82	3,61	399,06
Коефіцієнт автономії	0,93	0,96	0,96	0,02	102,54
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14,82	9,60	11,60	-3,22	78,27
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	11,54	40,38	28,95	17,41	250,87

Проведений аналіз показників платоспроможності підприємства відображений в табл. 2.5, можемо зробити висновок, про загальне покращення фінансового стану підприємства протягом досліджуваних років. Зокрема, коефіцієнт поточної ліквідності зріс до 35,27, що свідчить про значне підвищення здатності підприємства своєчасно погашати поточні

зобов'язання. Аналогічно коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився до 4,82, що вказує на достатній обсяг найбільш ліквідних активів для покриття короткострокових боргів. Загалом результати аналізу підтверджують достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, проте потребують уваги питання підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю.

Розглянемо в табл. 2.6 фінансові результати діяльності підприємства.

Таблиця 2.6

Динаміка фінансових результатів діяльності підприємства, 2023-2025 рр.

Показник	Роки						Відхилення 2025 р. у % до 2023 р.
	2023		2024		2025		
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	
Чистий дохід від реалізації продукції	190746	99,83	221269	99,84	189709	99,07	99,46
Інші операційні доходи	320	0,17	365	0,16	1789	0,93	559,06
Усього доходів	191066	100,00	221634	100,00	191498	100,00	х
Собівартість реалізованої продукції	145595	89,10	149579	86,08	138764	83,41	95,31
Адміністративні витрати	10033	6,14	15882	9,14	19599	11,78	195,35
Витрати на збут	4339	2,66	4723	2,72	3825	2,30	88,15
Інші операційні витрати	3199	1,96	3061	1,76	3614	2,17	112,97
Фінансові витрати	243	0,00	514	0,30	570	0,34	-
Усього витрат	163409	99,85	173759	100,00	166372	100,00	х
Валовий прибуток	45151	×	71690	×	50945	×	112,83
У % до собівартості реалізованої продукції	×	31,01	×	47,9	×	36,7	×
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	27900	×	48389	×	25696	×	×
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	29592	×	48765	×	27173	×	×
Чистий прибуток	29592	×	48765	×	27173	×	×
У % до чистого доходу від реалізації продукції	×	15,51	×	22,04	×	14,32	×
У % до валового прибутку	×	65,54	×	68,02	×	53,34	×

Як бачимо з табл. 2.6, аналіз фінансових результатів свідчить про нестабільну динаміку основних показників. У 2025 р. порівняно з 2023 р.

чистий дохід від реалізації продукції зменшився до 189709 тис. грн, одночасно також спостерігається й зниження собівартості реалізованої продукції до 138764 тис. грн. Водночас зросли адміністративні та інші операційні витрати, що негативно вплинуло на фінансові результати діяльності підприємства. Чистий прибуток у 2025 р. становив 27173 тис. грн, що менше порівняно з 2023 р. Загалом підприємство залишається прибутковим, однак потребує підвищення ефективності управління витратами та оптимізації структури витрат для покращення фінансових результатів.

Особливого значення формування ефективної системи управління витратами набуває для аграрних підприємств. Це пов'язано з тим, що ринок сільськогосподарської продукції характеризується високим рівнем конкуренції, а можливості окремих виробників впливати на ринкові ціни є обмеженими. У таких умовах основним джерелом підвищення конкурентоспроможності стає скорочення витрат виробництва, раціональне використання ресурсів та економія витрат.

Розглянемо в табл. 2.7 динаміку основних витрат підприємства.

Таблиця 2.7

Динаміка загальних витрат підприємства, 2023-2025 рр.

Показники	Роки						Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023		2024		2025			
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	абсолютне, (+;-)	відносне, %
Матеріальні витрати	100109	67,17	161112	72,78	149163	67,50	49054	149,00
Витрати на оплату праці	31252	20,97	40203	18,16	48576	21,98	17324	155,43
Відрахування на соціальні заходи	6825	4,58	8780	3,97	10610	4,80	3785	155,46
Амортизація	7747	5,20	8215	3,71	9016	4,08	1269	116,38
Інші операційні витрати	3105	2,08	3061	1,38	3614	1,64	509	116,39
Разом	149038	100,0	221371	100,0	220979	100,0	X	X

Аналізуючи дані табл. 2.7, можемо зробити висновок, що у структурі витрат станом на 2025 р. найбільшу частину займають матеріальні витрати

67,5 %, витрати на оплату праці – 21,98 %, відрахування на соціальні заходи – 4,80 %, амортизація – 4,08 % та інші операційні витрати – 1,64 %. Загалом, протягом досліджуваних років, спостерігаємо динаміку зростання витрат підприємства.

Для порівняння розглянемо в табл. 2.8 динаміку та структура витрат саме на виробництво продукції в підприємстві.

Таблиця 2.8

**Динаміка та структура витрат на виробництво продукції
підприємства, 2023-2025 рр.**

Види витрат	Роки						Відхилення 2025 р. до 2023 р.	
	2023		2024		2025		+, -	%
	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми	сума, тис. грн	у % до суми		
<i>Витрати на оплату праці</i>	22635,9	14,90	25118,4	12,29	28854	13,09	6218,1	127,47
<i>Матеріальні витрати</i>	100109	65,91	145044,9	70,95	141809,5	64,33	41700,5	141,66
з них								
насіння та посадковий матеріал	9199,9	9,19	9939,6	6,85	9144,5	6,45	9144,5	99,40
корми	23374,5	23,35	30620,1	21,11	44855,8	31,63	21481,3	191,90
з них корми покупні	5855,4	5,85	-		9167,1	6,46	3311,7	156,56
інша продукція сільського господарства	61	0,06	769,4	0,53	4030,4	2,84	3969,4	6607,21
мінеральні добрива	15039,5	15,02	17837	12,30	21869,7	15,42	6830,2	145,42
пальне і мастильні матеріали	17812,5	17,79	18607,7	12,83	18546,8	13,08	734,3	104,12
електроенергія	1638,9	1,64	1504,6	1,04	2188,6	1,54	549,7	133,54
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	16472,8	16,45	18201,1	12,55	25995,7	18,33	9522,9	157,81
<i>Інші прямі витрати</i>	28278,8	18,62	33674,3	16,47	49771,1	22,58	21492,3	176,00
<i>Загальновиробничі витрати</i>	853	0,56	603,7	0,30	12,8	0,01	-840,2	1,50
Всього витрат	151877	100,00	204441,3	100,00	220447,4	100,00	68570,7	145,15

Як бачимо з табл. 2.8, загальна сума витрат на виробництво продукції протягом 2023-2025 рр. зростає на 68570,7 тис. грн (45,15 %). Загалом помічаємо зростання практично по всіх категоріях витрат, знизилися лише загальновиробничі витрати на 840,2 тис. грн (98,5 %).

Розглянемо схематично на рис. 2.1 структура витрат на виробництво продукції підприємства, 2023-2025 рр.

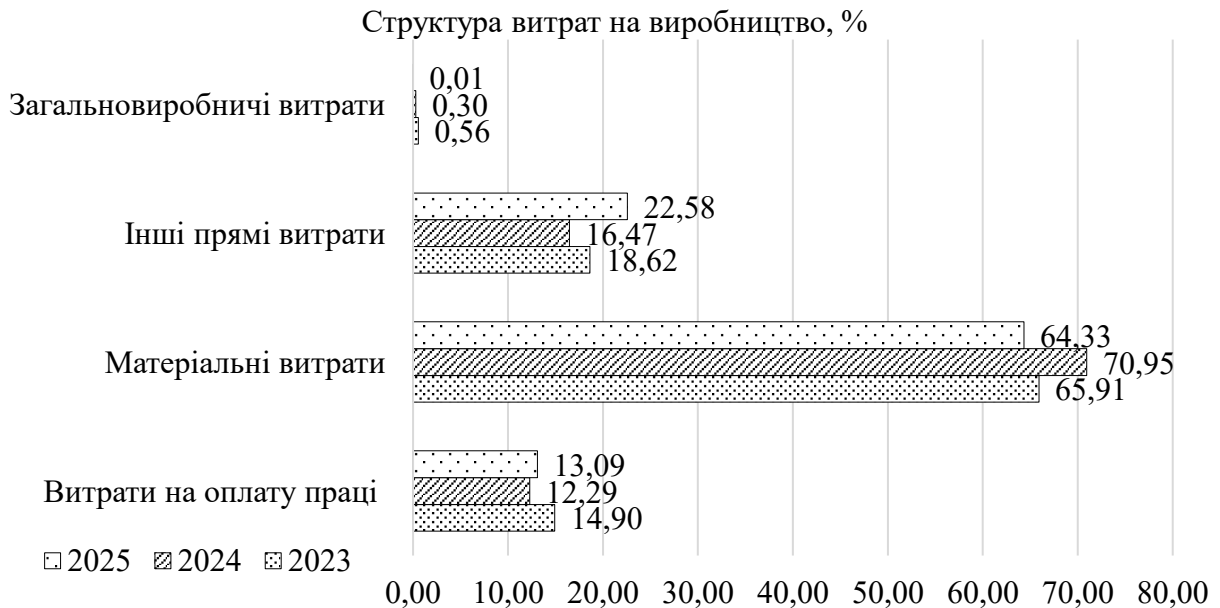

Рис. 2.1. Структура витрат на виробництво продукції підприємства, 2023-2025 рр. [розроблено автором]

З рис. 2.1 помічаємо, що найбільшу частку витрат мають матеріальні витрати та інші прямі витрати, відповідно найменшу – загальновиробничі витрати.

Сучасні аграрні підприємства здійснюють свою діяльність в умовах динамічного та нестабільного економічного середовища. Одним із найважливіших показників, що визначає ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства, є собівартість аграрної продукції, яка характеризує рівень витрат, пов'язаних із її виробництвом і реалізацією. Саме тому аграрні підприємства зацікавлені у вдосконаленні системи та технологій управління витратами з метою підвищення ефективності діяльності та забезпечення конкурентоспроможності [32].

У сучасних умовах цифровізації економіки управління витратами аграрного підприємства виступає одним із визначальних чинників його ефективного функціонування та розвитку. Цифрові трансформації в аграрному секторі відкривають широкі можливості для оптимізації виробничих процесів, підвищення ефективності використання ресурсів і зміцнення конкурентних позицій підприємства. Використання цифрових технологій сприяє автоматизації управлінських і виробничих процесів, накопиченню та обробці значних обсягів інформації, здійсненню точного прогнозування та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Разом із цим ефективне управління витратами потребує не лише впровадження сучасних цифрових інструментів, а й системного стратегічного підходу. Важливим є формування чіткої стратегії управління витратами, визначення основних показників ефективності, постійний моніторинг результатів діяльності та своєчасне коригування управлінських рішень відповідно до змін зовнішнього середовища [3].

Проведемо розрахунок загального індексу витрат підприємства за допомогою даних відображених в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Вихідні дані для проведення факторного аналізу виробничих витрат підприємства, 2023, 2025 рр.

Вид продукції	2023 р.		2025 р.		Виробнича собівартість, грн/ц		Умовні виробничі витрати, тис.грн
	обсяг виробництва продукції, ц	виробничі витрати, тис. грн	обсяг виробництва продукції, ц	Виробничі витрати, тис. грн	2023 р.	2025 р.	
	Ово	Ово*Со	ОВ1	ОВ1*С1	Со	С1	Со*ОВ1
Озима пшениця	47012	15786	37633	29317	335,79	779,01	12636,74
Кукурудза на зерно	98079	23965	49314	30521	244,34	618,92	12049,52
Ячмінь ярий	2617	2107	953	468	805,04	491,19	767,21
Соняшник	37621	25060	23407	26646	666,11	1138,36	15591,62
Соя	25442	12254	17132	22554	481,65	1316,48	8251,60
Молоко	24870	34440	30713	61804	1384,78	2012,32	42530,90

В табл. 2.10 розглянемо результати проведеного розрахунку індексу витрат досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.10

Індекси витрат підприємства, 2023 р., 2025 р.

Вид продукції	Загальний індекс витрат $I_{ВВ}$	Зміна обсягу виробництва продукції $I_{ОВ}$	Зміна собівартості одиниці продукції $I_{С}$
Озима пшениця	1,86	0,80	2,32
Кукурудза на зерно	1,27	0,50	2,53
Ячмінь ярий	0,22	0,36	0,61
Соняшник	1,06	0,62	1,71
Соя	1,84	0,67	2,73
Молоко	1,79	1,23	1,45

Як бачимо з табл. 2.10, найвищий індекс витрат мають озима пшениця – 1,86, соя – 1,84 та молоко – 1,79. Найнижчий індекс має ярий ячмінь – 0,22.

Розглянемо приріст (зниження) виробничих витрат підприємства за видами продукції (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Приріст (зниження) виробничих витрат підприємства, 2023 р., 2025 р.

Вид продукції	$\Delta ВВ$	$\Delta ВВ_{ОВ}$	$\Delta ВВ_{С}$
Озима пшениця	13530	-3149,36	16679,76
Кукурудза на зерно	6557	-11915,38	18471,88
Ячмінь ярий	-1639	-1339,59	-299,11
Соняшник	1586	-9468,08	11054,08
Соя	10300	-4002,50	14302,40
Молоко	27365	8091,30	19273,50

Проаналізувавши одержані дані з табл. 2.11, можемо зробити висновок, що спостерігається зростання виробничих витрат протягом досліджуваних років. Відповідно, за допомогою зміни обсягу виробництва витрати знизилися, проте за рахунок зміни собівартості – витрати зросли.

Отже, проведена оцінка ефективності системи управління витратами досліджуваного аграрного підприємства показала, що протягом 2023-2025 рр. спостерігається зростання загальної суми витрат, насамперед матеріальних витрат, витрат на оплату праці та інших прямих витрат. Водночас підприємство залишається прибутковим й характеризується

достатнім рівнем платоспроможності та фінансової стійкості.

Аналіз фінансових результатів засвідчив нестабільну динаміку доходів та прибутку, що свідчить про необхідність удосконалення системи управління витратами й підвищення ефективності використання ресурсів. Найбільшу частку у структурі витрат займають матеріальні витрати, що є характерним для аграрного виробництва. Проведений факторний аналіз підтвердив, що основним чинником зростання виробничих витрат стало підвищення собівартості окремих видів продукції.

У сучасних умовах господарювання важливого значення набуває впровадження сучасних підходів до управління витратами, зокрема цифрових технологій, автоматизації виробничих процесів, систем моніторингу та контролю витрат, що сприятиме зниженню собівартості продукції, підвищенню конкурентоспроможності підприємства та покращенню його фінансових результатів у майбутньому.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах воєнного стану, обмеженості фінансових ресурсів, зростання цін на паливо, електроенергію, добрива та матеріально-технічні ресурси особливої актуальності набуває удосконалення системи управління витратами аграрного підприємства [6]. Розглянемо в табл. 3.1 рекомендовані напрями з удосконалення системи.

Таблиця 3.1

Рекомендовані напрями удосконалення системи управління витратами аграрного підприємства, 2027-2029 рр. [розроблено автором]

Напрями	Характеристика
Удосконалення системи планування та контролю витрат	Необхідно регулярно аналізувати фактичні витрати та порівнювати їх із плановими показниками, що дозволить своєчасно виявляти перевитрати та приймати управлінські рішення щодо їх скорочення
Автоматизація обліку та управління витратами	Дозволить оперативно отримувати інформацію про витрати, контролювати використання ресурсів та враховувати додаткові витрати, які виникають в умовах воєнного стану
Оптимізація матеріальних витрат та ресурсозбереження	Основними заходами можуть бути контроль витрат пального, впровадження ресурсозберігаючих технологій, використання енергоефективної техніки
Зниження енергетичних витрат	Доцільним є впровадження енергозберігаючих заходів. Рекомендується: використовувати LED-освітлення, контролювати споживання електроенергії, застосовувати альтернативні джерела енергії, оптимізувати логістику та маршрути техніки
Удосконалення управління персоналом та продуктивністю праці	Доцільно удосконалити систему мотивації працівників, впровадити преміювання за економію ресурсів, підвищувати кваліфікацію персоналу, автоматизувати окремі виробничі процеси
Диверсифікація джерел фінансування	Важливим напрямом є залучення додаткових джерел фінансування. Серед можливих заходів участь у державних програмах підтримки аграрного сектору, залучення грантів, використання пільгового кредитування, співпраця з міжнародними фондами та інвесторами
Формування системи інформаційного забезпечення управління витратами	Система може включати спеціалізовані програми управлінського обліку, автоматизовані бази даних, аналітичні платформи, системи моніторингу витрат у режимі реального часу та навчальні програми для працівників

Як бачимо з табл. 3.1, удосконалення системи управління витратами аграрного підприємства в сучасних умовах повинно бути спрямоване на забезпечення жорсткого контролю за витратами, впровадження сучасних інформаційних технологій, оптимізацію використання ресурсів, зниження енергетичних витрат та підвищення ефективності управління персоналом. Реалізація запропонованих заходів дозволить знизити собівартість продукції, підвищити прибутковість діяльності підприємства та забезпечити його фінансову стійкість в умовах воєнного стану.

Дослідимо кожен з напрямів удосконалення системи управління витратами більш детально. Спочатку, конкретизуємо напрями які стосуються удосконалення системи планування та контролю витрат й автоматизації обліку та управління витратами. Існує багато цікавих та корисних додатків для контролю фінансів та витрат. Ми орієнтуємо свою увагу на дослідження додатків саме українського виробництва. В табл. 3.2 розглянемо порівняльну характеристику ТОП-5 фінансових додатків для ведення бюджету на думку IdeaBank [19].

Як бачимо з табл. 3.2, кожен із розглянутих фінансових додатків має власні переваги та орієнтований на різні потреби користувачів. Для комплексного управління особистими та бізнес-фінансами доцільно використовувати Saldo Finance або Coin Flow, тоді як для сімейного бюджетування більш зручним є Home Money. Monobudget підійде користувачам, які орієнтуються на фінансове планування та накопичення, а Right Budget є хорошим варіантом для початківців завдяки простоті та безкоштовному використанню.

Загалом, розглянувши дані додатки, можемо зробити висновок, що Saldo Finance орієнтований на автоматизацію обліку, Monobudget – планування фінансових цілей, Coin Flow – зручний у гнучкості налаштувань, Home Money – рекомендований для планування сімейного бюджету, а головною перевагою Right Budget є простота та зручність використання. Кожен з додатків є ефективним, та орієнтований на різних користувачів.

Таблиця 3.2

**Особливості, переваги та недоліки ТОП-5 фінансових додатків
українського виробництва [узагальнено за допомогою 19]**

Додаток	Основні особливості	Переваги	Недоліки	Для кого підходить
<i>Saldo Finance</i>	Облік особистого, сімейного та бізнес-бюджету; інтеграція з Monobank; подвійний облік P&L та Cashflow; спільний доступ	Інтуїтивний інтерфейс; автоматична категоризація витрат; підтримка підприємницького обліку; безкоштовний у період воєнного стану	Обмежена інтеграція з іншими банками	Для сімей, ФОП та малого бізнесу
<i>Monobudget</i>	Планування бюджету за фінансовими цілями; віртуальний радник; облік активів (криптовалюта, акції, нерухомість)	Зручна синхронізація з Monobank; персоналізація витрат; підхід «спочатку заплати собі»	Дані інших банків вводяться вручну; затримка оновлення валютного курсу	Для користувачів Monobank та людей, які планують накопичення
<i>Coin Flow</i>	Контроль витрат для повсякденного життя та проєктів; фінансові звіти; шаблони платежів	Підтримка 27 мов; гнучке налаштування категорій; контроль взаєморозрахунків; планування фінансових цілей	Розширені функції доступні лише у платній версії	Для особистого користування та малого підприємництва
<i>Home Money</i>	Планування сімейного бюджету; аналітичні звіти; офлайн-доступ; інтеграція з банками	Підтримка валютних операцій; синхронізація даних; просте планування бюджету	Повний функціонал доступний лише у Premium-версії	Для сімейного бюджету та малого бізнесу

Оскільки, ми проводимо дослідження та надаємо рекомендації аграрному підприємству, то найбільш доречним буде використання Saldo Finance, оскільки він поєднує можливості управління особистими, сімейними та бізнес-фінансами, а також дозволяє здійснювати детальний контроль доходів та витрат підприємства. Якщо розписувати детальніше переваги по ряду критерій, то це:

- автоматизація обліку витрат (дозволяє швидко фіксувати витрати на паливо, насіння, добрива, ЗЗР, оренду землі та оплату праці);
- контроль грошових потоків (наявність системи Cashflow дає можливість контролювати рух коштів та планувати платежі);

- аналіз прибутковості (система P&L допомагає оцінити рентабельність окремих напрямів діяльності);
- інтеграція з банком (автоматичне завантаження операцій з Monobank спрощує фінансовий контроль);
- спільний доступ (керівник, бухгалтер та економіст можуть одночасно працювати з даними);
- гнучкість використання (підходить як для малого фермерського господарства, так і для середнього аграрного підприємства);
- простота впровадження (не потребує складного навчання персоналу чи дорогого обладнання).

Отже, за допомогою використання додатку Saldo Finance підприємство зможе вести облік виробничих витрат за культурами, контролювати витрати пального та матеріалів, аналізувати собівартість продукції, планувати бюджети посівної та збиральної кампаній, контролювати дебіторську та кредиторську заборгованість та оперативно отримувати фінансову аналітику.

Розглянемо в табл. 3.3 витрати на впровадження додатку.

Таблиця 3.3

Вартість впровадження фінансового додатку Saldo Finance на підприємстві, 2027-2029 рр. [розроблено автором]

Стаття витрат	Орієнтовна сума, грн
Підключення та налаштування	3000 – 5000
Навчання персоналу	2000 – 4000
Щомісячне користування	від 300 – 1000
Разом початкові витрати	5000 – 10000

Як бачимо з табл. 3.3 орієнтовна сума витрат на встановлення додатку становитиме 5-10 тис. грн, а його впровадження може забезпечити зниження непродуктивних витрат на 5-10 %, скорочення часу на ведення обліку, підвищення оперативності управлінських рішень, покращення контролю за використанням ресурсів та зменшення ризику фінансових втрат в умовах воєнного стану.

Таким чином, з метою удосконалення системи управління витратами на

підприємстві доцільним є впровадження сучасних цифрових інструментів обліку та контролю витрат. Серед розглянутих фінансових додатків найбільш придатним для підприємства є Saldo Finance, який дозволяє автоматизувати процес управління витратами, здійснювати контроль руху грошових коштів, аналізувати собівартість продукції та оперативно формувати фінансову звітність. Використання даного програмного забезпечення сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства та зниженню непродуктивних витрат.

Особливу увагу, в нинішніх умовах, для удосконалення системи управління витратами в аграрному підприємстві, варто звертати на впровадження ресурсозберігаючих технологій, використання енергоефективної техніки та застосування енергозберігаючих заходів шляхом використання LED-освітлення, контролю споживання електроенергії та застосування альтернативних джерел енергії.

Для досліджуваного підприємства можемо рекомендувати комплекс ресурсозберігаючих та енергоефективних заходів, які дозволять знизити витрати виробництва, підвищити продуктивність та покращити фінансові результати діяльності. Основними напрямками можуть бути:

КОМПЛЕКС РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ	
впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій обробітку ґрунту	утеплення складських та виробничих приміщень
використання енергоефективної сільськогосподарської техніки	встановлення сучасних систем обліку та контролю споживання електроенергії, води й пального
проведення регулярного технічного обслуговування машинно-тракторного парку	застосування альтернативних джерел енергії
впровадження GPS-навігації та систем точного землеробства	оптимізація структури посівів та використання високопродуктивних сортів
використання енергоощадного освітлення у виробничих та складських приміщеннях	впровадження систем крапельного зрошення або раціонального використання водних ресурсів

Рис. 3.1. Комплекс ресурсозберігаючих та енергоефективних заходів для підприємства, 2027-2029 рр. [розроблено автором]

Реалізація відображених на рис. 3.1 заходів сприятиме зниженню собівартості продукції, підвищенню ефективності використання ресурсів та зміцненню конкурентних позицій підприємства в сучасних умовах господарювання.

Особливу увагу ми рекомендуємо підприємству звернути на проведення регулярного технічного обслуговування машинно-тракторного парку. Даний напрям не потребує значних фінансових вкладень, як купівля нової дорого вартісної техніки, проте він допоможе зменшити перевитрати пального та підвищити термін експлуатації техніки.

Розглянемо в табл. 3.4 план проведення технічного обслуговування.

Таблиця 3.4

План проведення технічного обслуговування машинно-тракторного парку підприємства, 2027-2029 рр. [розроблено автором]

Захід	Періодичність	Відповідальний	Мета
Щоденний огляд техніки перед виїздом	Щоденно	Механізатор, водій	Виявлення несправностей, перевірка рівня мастила, пального та технічних рідин
Контроль технічного стану двигунів і паливної системи	1 раз на місяць	Головний механік	Зменшення перевитрат пального та забезпечення стабільної роботи техніки
Заміна мастил, фільтрів та технічних рідин	кожні 250-500 мотогодин	Слюсар-механік	Подовження терміну експлуатації техніки
Перевірка та регулювання шин, ходової частини	1 раз на квартал	Механік	Зниження зношення техніки та економія пального
Діагностика електронних систем і GPS-обладнання	2 рази на рік	Інженер з технічного забезпечення	Підвищення точності роботи техніки та контролю витрат
Проведення сезонного технічного обслуговування перед польовими роботами	Перед початком весняно-польових та збиральних робіт	Головний механік, сервісна бригада	Підготовка техніки до інтенсивної експлуатації
Капітальний огляд та ремонт техніки	Після завершення польового сезону	Керівник МТП, ремонтна служба	Відновлення працездатності та попередження аварій
Контроль витрат пального та аналіз ефективності використання техніки	Щомісячно	Бухгалтерія, головний механік	Виявлення перевитрат і оптимізація експлуатаційних витрат

В результаті дотримання складових даного плану підприємство зможе скоротити витрати пального, зменшити кількість поломок техніки, підвищити продуктивність машинно-тракторного парку, збільшити строк експлуатації техніки, знизити витрати на ремонтні роботи та загалом підвищити ефективність управління витратами підприємства.

Оскільки реалізацією рекомендованих напрямів займатимуться працівники підприємства, доцільно розробити для них систему преміювання, яка буде спрямована на мотивування працівників для зниження витрат та економії ресурсів.

На рис. 3.2 розглянемо види преміювання працівників підприємства.

СИСТЕМА МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА	
Премія за економію пального	Надаватиметься механізаторам та водіям за зниження фактичних витрат пального порівняно з установленими нормами без погіршення якості виконання робіт. Розмір премії може становити певний відсоток від суми зекономлених коштів.
Премія за раціональне використання матеріальних ресурсів	Запроваджуватиметься для працівників, які забезпечуватимуть економне використання насіння, добрив, засобів захисту рослин, запасних частин та інших матеріалів. Винагорода нараховуватиметься за дотримання норм витрат та відсутність перевитрат ресурсів
Премія за зменшення витрат на ремонт техніки	Надаватиметься працівникам машинно-тракторного парку за дбайливе ставлення до техніки, своєчасне технічне обслуговування та зменшення кількості поломок, що стимулюватиме відповідальну експлуатацію обладнання
Премія за впровадження ресурсозберігаючих пропозицій	Працівники зможуть отримувати винагороду за подання ідей або пропозицій, які дозволять скоротити витрати електроенергії, води, пального чи інших ресурсів. Наприклад, за оптимізацію виробничих процесів або вдосконалення організації праці
Колективна премія за зниження виробничих витрат підрозділу	Виплачуватиметься бригаді, фермі або виробничому підрозділу у разі досягнення запланованого рівня економії ресурсів та зниження собівартості продукції. Такий вид преміювання сприятиме розвитку командної роботи та підвищенню відповідальності всього колективу за результати діяльності

Рис. 3.2. Система мотивації працівників підприємства, 2027-2029 рр.
[розроблено автором]

Отже, удосконалення системи мотивації працівників шляхом запровадження преміювання за економію ресурсів є важливим напрямом підвищення ефективності діяльності аграрного підприємства. Запропоновані види премій сприятимуть формуванню у працівників відповідального ставлення до використання пального, матеріалів, техніки та інших ресурсів підприємства. Крім того, така система стимулювання дозволить підвищити зацікавленість персоналу у зниженні виробничих витрат, покращенні організації праці та впровадженні ресурсозберігаючих заходів. У результаті це забезпечить скорочення собівартості продукції, підвищення продуктивності праці, зменшення непродуктивних витрат й зміцнення конкурентоспроможності підприємства.

Ми рекомендуємо також керівництву підприємства звернути особливу увагу на диверсифікацію джерел фінансування шляхом участі у державних програмах та грантах підтримки аграрного сектору [11]. Доцільно звернути увагу на актуальних програмах серед яких «Компенсація за працевлаштування ВПО» [25], «Дотації на підтримку тваринництва для аграріїв» [13], «Компенсація роботодавцям за облаштування робочого місця» [24] та «Компенсації на купівлю техніки для агровиробників» [22]. Участь у таких програмах дозволить підприємству частково відшкодувати витрати, залучити додаткові фінансові ресурси, оновити матеріально-технічну базу та підвищити рівень соціальної відповідальності. Крім того, використання державної підтримки сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємства, підвищенню ефективності виробництва та забезпеченню стабільного розвитку в сучасних умовах господарювання.

Отже, удосконалення системи управління витратами підприємства є важливим напрямом підвищення ефективності його діяльності в сучасних умовах господарювання. Запропоновані заходи, зокрема автоматизація обліку та контролю витрат, впровадження ресурсозберігаючих та енергоефективних технологій, удосконалення технічного обслуговування машинно-тракторного парку, а також система мотивації працівників,

сприятимуть зниженню собівартості продукції та підвищенню прибутковості підприємства. Крім того, диверсифікація джерел фінансування та використання державних програм підтримки дозволять зміцнити фінансову стійкість підприємства та забезпечити його стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Результати дослідження апробовані автором шляхом публікації в збірниках матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції [1; 34].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз системи управління витратами аграрного підприємства дозволяє зробити наступні висновки:

1. Протягом досліджуваних років знизилася чисельність працівників на 46 осіб та становить 188 осіб. Сильно знизився показник продуктивності праці на 869,15 тис. грн/особу до показника 808,7 тис. грн/особу. Коефіцієнт придатності основних засобів має стабільну динаміку та протягом останніх років його значення коливається в межах 0,42, отже 42 % вартості основних засобів ще придатні до використання, а решта 58 % уже зношені, тому підприємству терміново потрібно оновити своє матеріально-технічне забезпечення. Аналіз виробничо-комерційної діяльності показав зниження практично всіх досліджуваних показників. На -240583 тис. грн знизився показник виробництва валової продукції, -1037 тис. грн виручки від реалізації, -3896 тис. грн чистого прибутку.

2. Дослідження показників платоспроможності підприємства показало покращення його фінансового стану та фінансової стійкості, проте потребують уваги питання підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю. Аналіз фінансових результатів показав що, загалом підприємство залишається прибутковим, однак потребує підвищення ефективності управління витратами та оптимізації структури витрат для покращення фінансових результатів. У структурі витрат станом на 2025 р. найбільшу частину займають матеріальні витрати 67,5 % та витрати на оплату праці – 21,98 %. Загальна сума витрат на виробництво продукції протягом 2023-2025 рр. зросла на 68570,7 тис. грн (45,15 %). Загалом помічаємо зростання практично по всіх категоріях витрат, знизилися лише загальновиробничі витрати на 840,2 тис. грн (98,5 %). Проведений факторний аналіз виробничих витрат підприємства показав, що найвищий індекс витрат мають озима пшениця – 1,86, соя – 1,84 та молоко – 1,79. Найнижчий індекс має ярий ячмінь – 0,22.

Надані пропозиції щодо удосконалення системи управління витратами підприємства, зокрема:

1. Рекомендовані напрями удосконалення системи управління витратами підприємства, серед яких: удосконалення системи планування та контролю витрат; автоматизація обліку та управління витратами; оптимізація матеріальних витрат та ресурсозбереження; зниження енергетичних витрат; удосконалення управління персоналом та продуктивністю праці; диверсифікація джерел фінансування та формування системи інформаційного забезпечення управління витратами.

2. Досліджено ТОП-5 фінансових додатків для ведення бюджету, які стосуються удосконалення системи планування та контролю витрат й автоматизації обліку та управління витратами. Для підприємства рекомендуємо використовувати Saldo Finance, оскільки він поєднує можливості управління особистими, сімейними та бізнес-фінансами, а також дозволяє здійснювати детальний контроль доходів та витрат підприємства. За допомогою використання додатку підприємство зможе вести облік виробничих витрат за культурами, контролювати витрати пального та матеріалів, аналізувати собівартість продукції, планувати бюджети посівної та збиральної кампаній, контролювати дебіторську та кредиторську заборгованість та оперативно отримувати фінансову аналітику. Орієнтовна сума витрат на встановлення додатку становитиме 5-10 тис. грн, а його впровадження може забезпечити зниження непродуктивних витрат на 5-10 %, скорочення часу на ведення обліку, підвищення оперативності управлінських рішень, покращення контролю за використанням ресурсів та зменшення ризику фінансових втрат в умовах воєнного стану.

3. Рекомендовано комплекс ресурсозберігаючих та енергоефективних заходів, зокрема: впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій обробітку ґрунту; використання енергоефективної сільськогосподарської техніки; проведення регулярного технічного обслуговування машинно-тракторного парку; впровадження GPS-

навігації та систем точного землеробства; використання енергоощадного освітлення у виробничих й складських приміщеннях; утеплення складських та виробничих приміщень; встановлення сучасних систем обліку та контролю споживання електроенергії, води й пального; застосування альтернативних джерел енергії; оптимізація структури посівів та використання високопродуктивних сортів культур та впровадження систем крапельного зрошення або раціонального використання водних ресурсів.

4. Рекомендовано звернути увагу на проведення регулярного технічного обслуговування машинно-тракторного парку, для цього розроблено план його проведення. В результаті дотримання складових плану підприємство зможе скоротити витрати пального, зменшити кількість поломок техніки, підвищити продуктивність машинно-тракторного парку, збільшити строк експлуатації техніки, знизити витрати на ремонтні роботи та загалом підвищити ефективність управління витратами підприємства.

5. Розроблено систему мотивації працівників підприємства та рекомендовано премії за економію пального, раціональне використання матеріальних ресурсів, зменшення витрат на ремонт техніки, впровадження ресурсозберігаючих пропозицій та колективна премія за зниження виробничих витрат підрозділу. Запропоновані види премій сприятимуть формуванню у працівників відповідального ставлення до використання пального, матеріалів, техніки та інших ресурсів підприємства.

6. Рекомендовано звернути увагу на диверсифікацію джерел фінансування шляхом участі у державних програмах та грантах підтримки аграрного сектору серед яких «Компенсація за працевлаштування ВПО», «Дотації на підтримку тваринництва для аграріїв», «Компенсація роботодавцям за облаштування робочого місця» та «Компенсації на купівлю техніки для агровиробників». Участь у таких програмах дозволить підприємству частково відшкодувати витрати, залучити додаткові фінансові ресурси, оновити матеріально-технічну базу та підвищити рівень соціальної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баган Н. В., Бохоня В. О., Москаленко В. В. Менеджмент витрат як інструмент підвищення ефективності аграрного виробництва. *Матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент ХХІ століття: глобалізаційні виклики»*. 23 квітня 2026 р. Полтава : ПДАУ, 2026. С. 303-305.
2. Балан А. А., Крисенко А. В. Система управління витратами на промисловому підприємстві. *ЕКОНОМІКА: реалії часу*. 2014. №3(13). С. 43-49.
3. Бірюков Є. І., Гарафонова О. І., Худолей В. Ю. Управління витратами аграрного підприємства в умовах цифрових трансформацій. *Economic Synergy*. 2023. Вип. 2 (8). С. 48-61.
4. Борисюк І. О., Семеняка Я. В. Формування системи управління витратами підприємства. *Modern Economics*. 2017. №6. С. 15-23.
5. Бурачек І. В., Іщук В. А. Еволюція концепцій управління витратами підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 388-393.
6. Вакуленко В. Л., Мялковський В. А., Юнтао Л. Шляхи підвищення ефективності управління витратами виробництва продукції рослинництва в умовах воєнного стану. *Підприємництво і торгівля*. 2024. Вип. 40. С. 14-19.
7. Варченко О. М., Свиноус І. В., Іванова Л. С., Ткаченко К. В., Биба В. А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 19-26.
8. Вороная Н., Чернишова Н., Свіріденко А. Кваліфікації витрат на виробництво. *Податки & Бухоблік*. 2016. № 32. URL: <https://surl.li/kwjian> (дата звернення 09.03.2026)
9. Воронько-Невіднича Т. В., Коваль О. О., Колода О. Ф. Управління розвитком підприємства як необхідна умова досягнення Цілей сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-80> (дата звернення 21.03.2026)
10. Грінченко А. В. Методи управління витратами та ефективність їх

застосування на вітчизняних підприємствах. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2011. Вип. 25. С. 306-311.

11. Державні програми та гранти. *Можливості для бізнесу*. 2026. URL: <https://lnk.ua/a4JeZbxYp> (дата звернення: 20.05.2026)

12. Дороженко Л. І. Система управління витратами підприємства та напрями її удосконалення. *Вісник Одеського національного університету*. 2014. Т. 19. № 2 (3). С. 94-97.

13. Дотації на підтримку тваринництва для аграріїв. *Державний Аграрний Реєстр*. 2026. URL: <https://www.dar.gov.ua/> (дата звернення: 18.05.2026)

14. Дробязко С. І. Методичні основи управління витратами підприємства. *Академічний огляд*. 2010. № 1 (32). С. 55-60.

15. Ємельянов О., Курило О., Петрушка Т. Механізм, методи та способи управління витратами підприємств як інструменти підвищення ефективності їх господарської діяльності. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-58> (дата звернення 21.03.2026)

16. Захарченко В. І., Акулюшина М. О., Лінгур Л. М. Моделювання процесів управління витратами підприємства в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-2> (дата звернення 19.03.2026)

17. Іванчик Т. В. Система управління витратами підприємства. *Матеріали НТКП ВНТУ. Факультет менеджменту та інформаційної безпеки*. 2020. URL: <https://surl.li/aqfdhm> (дата звернення 24.03.2026)

18. Калініченко С. М. Структурно-динамічні тенденції економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності аграрних підприємств. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2025. № 5. С. 58-62.

19. Карпушевський О. Топ-5 фінансових додатків для управління бюджетом. *IdeaBank*. 2025. URL: <https://surli.cc/gmqbtbf> (дата звернення: 10.04.2026)

20. Кізілов А. С., Романчик Т. В. Основи управління витратами на підприємстві. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2020. Ч. III. С. 141.

21. Коба О. В., Миронова Ю. Ю. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 4. С. 99-103.

22. Коваль В. Українські агровиробники мають можливість оновити техніку, 25% вартості якої компенсує держава. *Міністерство аграрної політики та продовольства України*. 2026. URL: <https://minagro.gov.ua/news/vitalii-koval-ukrainski-ahrovyrobynyky-maiut-mozhlyvist-onovyty-tekhniku-25-vartosti-iakoi-kompensuiie-derzhava> (дата звернення: 18.05.2026)

23. Когут У. І. Критерії класифікації витрат підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2008. № 624. С. 43-49.

24. Компенсація за облаштування робочого місця особи з інвалідністю. *ДІА*. 2026. URL: <https://surl.li/httruh> (дата звернення: 18.05.2026)

25. Компенсація за працевлаштування ВПО. *ДІА*. 2026. URL: <https://diia.gov.ua/services/kompensaciya-za-pracevlashtuvannya-vpo> (дата звернення: 18.05.2026)

26. Косарева І. П., Великий Ю. М., Капустенко Ю. М. Теоретичні основи систематизації поняття «оборотний капітал» та характеристика його складових елементів. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 382-388.

27. Луцька Н., Цюцяк І., Цюцяк А. Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 6 (91). С. 71-80.

28. Махначова Н. М., Семенюк І. Ю. Чинники та фактори впливу на ефективність використання трудових ресурсів підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 303-308.

29. Мірзосєва Т., Томашевська О. Управління витратами підприємства в системі мінімізації ризиків господарської діяльності. *Економіка та суспільство*.

2024. Вип. 65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-69>

30. Основні методи управління витратами на підприємстві. *SABIK.GROUP*. 2023. URL: <https://sabik.group/articles/osnovni-metodi-upravlinnya-vitratami-na-pidpriyemstvi> (дата звернення 15.03.2026)

31. Пилипенко А., Жигалкевич Ж. Управління витратами підприємств в умовах невизначеності. *III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*. 2022. С. 97-98.

32. Сас І. С., Миколайчук Ю. Р. Система управління витратами агропромислових підприємств: основи формування та напрями удосконалення. *Стратегія економічного розвитку України*. 2023. Вип. 51. С. 153-163.

33. Сізова С. Сучасні методи управління витратами підприємств в умовах нестабільного середовища. *UNIVERSUM*. 2025. Вип. 17. С. 7-14

34. Собчишин В. М., Бритащенко О. М., Бохоня В. О. Управління витратами підприємства через ефективну систему мотивації персоналу. *Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики»*. 23 квітня 2026 р. Полтава : ПДАУ, 2026. С. 85-87.

35. Чичуліна К. В., Петровець О. С. Удосконалення системи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4062> (дата звернення 16.04.2026)

36. Чумак Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. *MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS*. 2022. № 4. С. 160-165.

37. Шуміло О. С., Пакуліна І. В., Далудіна І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 306-311.

ДОДАТКИ

Фінансово-статистична звітність [REDACTED],

2023-2025 рр.

Публікації здобувача вищої освіти

АНОТАЦІЯ

Бохоня В. О. «Управління витратами аграрного підприємства». – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти бакалавр за освітньо-професійною програмою Менеджмент підприємства спеціальністю 073 Менеджмент. Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2026.

Досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти управління витратами аграрного підприємства в сучасних умовах господарювання. Узагальнено економічну сутність витрат, розглянуто їх класифікацію, принципи, функції, методи та етапи управління витратами. Проведено комплексний аналіз організаційно-економічної діяльності аграрного підприємства, досліджено фінансові результати, платоспроможність та структуру витрат підприємства. Встановлено основні тенденції зміни виробничих витрат, визначено проблемні аспекти системи управління витратами та виявлено резерви підвищення ефективності господарської діяльності.

За результатами дослідження обґрунтовано практичні рекомендації щодо вдосконалення системи управління витратами аграрного підприємства, які передбачають оптимізацію структури витрат, впровадження сучасних методів управління витратами, використання цифрових технологій, удосконалення процесів бюджетування, планування, контролю та аналізу витрат. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів, зниженню собівартості продукції, зміцненню фінансового стану та забезпеченню конкурентоспроможності.

Ключові слова: управління, витрати підприємства, управління витратами, аграрне підприємство, собівартість продукції